

dermed også for økonomi- og samfunnsutviklingen i Norge. I dette heftet beskrives også lostjenesten og redningstjenestens historie i korte trekk.

Sild og makrell har hatt stor betydning for kystbefolkningen fordi det er så enormt svære bestander av dem, men ikke hele tida. Silda og makrellen har kommet og velsignet ulike deler av kysten med ufattelig rikdom, for så å forsvinne i årtier. I heftet "Ressursar til låns" forteller forfatterne Årstein Svihus og Anders Haaland fra Museum Vest hvordan silda har formet norske kystbygder, byer og tettsteder og har satt preg på næringsliv, teknologisk utvikling og matskikker. "Men silda har vore ein lunefull ven, folk har måtta leve med svigningar i ressustilgang og fangsmengde, og har dermed også erverva seg viktig omstillingskompetanse."

Det var torskefisket lenger nord i landet som først ga opphav til norsk fiskeeksport for nesten tusen år siden, skriver

Pål Christensen fra Museum Nord i det fjerde heftet kalt "Den norsk-arktiske torsken og verden". Tørrfiskens historie er tett vevd sammen med utviklingen i det katolske Europa. I en periode var nesten en tredjedel av året fastetid, og da var det ikke tillatt å spise kjøtt, men fisk var greit. Italienerne utviklet en rik matradisjon rundt bruken av tørrfisk som fortsatt holdes i hevd. Christensen beskriver også forsøkene på å modernisere torskefiskerierne de siste hundre årene. Det var tyske bedrifter i samarbeid med tyske okkupasjonsmyndigheter som startet filetproduksjon i stor skala i Trondheim, Bodø og Hammerfest. Hensikten var å sikre forsyningen av fisk til tyske soldater og sivilbefolkning. Filetproduksjon var ansett som ønskelig og moderne også av norske myndigheter gjennom hele etterkrigstida, men har hatt problemer med lønnsomheten. Nå er denne virksomheten flyttet til Kina. "Innenfor frossenfisksektoren har tor-

sken i det siste tiåret tatt ytterligere et langt sprang ut i den globaliserte verdensøkonomien. Fisk som er frosset på feltet i Norskehavet og Barentshavet transporteres rundt halve kloden til Kina. Her tines fisken, fileteres og fryses igjen til panerte, frosne fiskepinner med svært lave arbeidslønninger. Så bærer det til sjøs igjen og ny lang seilas før produktene finner veien til frysediskene i den vestlige verdens supermarkeder."

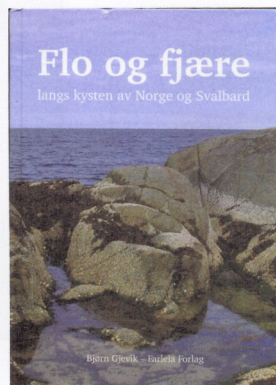
I alle heftene er det mye spennende lesestoff. Få tak i dem, dette bør være obligatorisk allmennkunnskap for alle Forbundet KYSTENS medlemmer og alle skoleelever på videregående nivå. Heftene er fint illustrert med lekker, enkel lay-out og kan også gis vekk som gaver. Sjekk for eksempel nettsiden www.riksantikvaren.no - gå inn på publikasjoner utgitt i samarbeid med andre.

Flo og fjære

Bjørn Gjevik: "Flo og fjære langs kysten av Norge og Svalbard", Farleia forlag 2009, 352 s., ISBN 987-82-998031-0-6.

I denne boka får du forklaring på hvorfor det blir flo og fjære og hvorfor den varierer i de ulike landsdelene. Gjevik har samlet en hel mengde forskningsstoff fra den seinere tida og gjort stoffet tilgjengelig for et bredt publikum. Det er ikke nødvendig å være matematiker for å lese dette, men det er en fordel å være interessert i naturfenomener. Gjevik er dr. philos og professor emeritus ved Universitetet i Oslo. Han har lang erfaring fra mange forskningsprosjekter om tidevann, bølger og strømforholdene i havet og har publisert rapporter og vitenskapelige artikler om oseanografi, meteorologi og seismologi.

Gjevik trekker fram historiske beret-

ninger som belyser tidevannet og strømmenes betydning også i tidligere tider da folk rodde eller padlet langs kysten og trolig bevisst brukte strømmer som ferdselsårer. Vi får vite hvordan man måler vannstand og strøm og hvordan havmodellene er bygd opp. Middelvann, landheving og klimasvingninger er beskrevet, og vi får vite hvordan kraften fra måne og sol påvirker vannmassene. Et kapittel er viet tidevannsbølgen i Norskehavet, og ett handler om tidevannskomponentene. Gjevik forteller om tidevannet langs norskekysten og hvordan flo og fjære kan forutsies. Han beskriver tidevannsstrømmen, og tar spesielt for seg Moskstraumen ved Lofotodden og Saltstraumen ved Bodø, samt andre

strømmer. Vi får vite hvordan tidevannet påvirker elver, vann og poller. Det grunne Barentshavet er beskrevet, og områdene rundt Svalbard er forklart. Vi får vite hvordan været påvirker havnivået og hvorfor det av og til kommer stormflo. Gjevik forklarer hva som skjer når det er ekstremt lavvann og ekstremt høyvann. Bygg og anlegg i tidevannssonen har fått et kapittel, det samme har ulykker og forlis. Strømmenes virkning på livet i havet er beskrevet, samt eiendomsgrenser og rettigheter i fjæra. I et tilleggskapittel finner vi noen matematiske formler som brukes i beregninger av strømhastighet, og det er også en ordliste med.

Boka er et flott oppslagsverk for alle som undrer seg over hvorfor vannmassene beveger seg som de gjør. Den kan også leses fra perm til perm, og er et funn for enhver som skal skrive oppgaver i skoleverket.